ամեն մի գիւղի համար համարւում են կատարեալ պատիժ ու պատուհաս։ Այս իսկ պատճառով Թրքախօս գիւղացի Հայերը բոլորապէս անանկացած, նիւթապէս մինչև կոկորդը պարտքերի մէջ թաղուած և թուրք վաշխառուների ձեռքին կատարեալ ստրուկ գերի դարձած, անտեսապէս քայքայուած ու ամենաթշուառ վիճակի մէջ են։ Ամեն մի գիւղում թէև կան մի քանի գրագէտ և հայախօս երիտասարդներ, բայց սրանք էլ մի առաջնորդող և ձեռներէց ղեկավար չունին։ Ընդհանրապէս թէ ուտիախօս և թէ թրքախօս գտնւում են թանձր խաւարի ու տգիտութեան մէջ թաղուած։ Ուր ոչ միայն ուսման, գիտութեան կենսատու ճառագայթները դեռ ևս չեն թափանցել, այլև երկրագործութիւնը, ինչպէս ասացի, երկրագործական մեքենաներն ու գործիքները իրենց նախնական հնադարեան աննախանձելի վիճակի մէջ են։ Գիւղական ամենակարեւոր արհեստներ, որպիսիք են քարտաշութիւն ու որմնադրութիւն, ատաղձագործութիւն ու դերձակութիւն, երկաթագործութիւն ու դարբնութիւն, կլեկչութիւն ու պանրագործութիւն՝ թէև նահապետական վիճակի մէջ են, բայց և այնպէս այս արհեստները բացառապէս եկւոր հայերի և լեզգիների ձեռքումն են։ Ահա մի յետընկած գաւառ, ուր մեծամեծ գործ կարող է կատարել Թիֆլիզի Կովկասեան Կայսերական Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը, եթէ կաթնատնտեսութեան փորձեր կատարէր Նիժ և Վարդաշէն գիւղաքաղաքներում։